

LITERATURA STRAINA

HENRY LAWSON

Tovarăși

I-se zicea *Valea-de-aur*¹, — dar nu era de aur decât cu numele. Doar grămezile galbene de *mullock*² și mizele care acopereau colinele dimprejur, ar fi putut să amintească metalul minnat care dispăruse din vale; și minerii se risipiseră, ca prietenii lui Timon când și-a pierdut averea.

*Goldfields-urile*³ părăsite sunt totdeauna triste; *Valea-de-aur* era mai tristă decât oricare alta. Răscolit peste tot, bietul pământ părea că a fost schingiuit, și din rămășițele goale pornea o chemare mută către tufărișul din împrejurimi, ca să-l acopere și să-l ascundă. Și în adevăr, copaci mărunti începeau a se ivi ici și colo: pustii își relua drepturile lui.

Costișele posomorite, îmbrăcate în partea de jos cu tufe și cu merișor învâlmășiți, arătau vederii, mai sus, o linie de mize în plină floare. Pe vârful colinei dinspre răsărit, care avea formă de șea, creșteau eucalipti și, acolo unde trebuia să fie oblatul, se înălțau trei pini uriași: copaci bătrâni și singuratici, vizibili la depărtări de mile, și pe care razele aurii ale soarelui în Apus îi mângâiaseră vreme îndelungată, cu mult înainte ca primul om alb să fi răcit prin aceste paraginii pierdute.

Emoția ciudată care te cuprindea acolo era ca un fel de așteptare penibilă, și simțezi cum lipsește acum din atmosfera prea calmă, larva muncii prin minele odinioară vii. Cea mai mare parte din minerii activi se risipiseră, nelăsând Văii decât întăriați și dezertori: oameni prea săraci ca să-și mule familia, oameni istoviți sau prea bătrâni, pe care beția amorului îi părăsise. Valea de aur avea o mică comunitate de mineri cari trăiau într-un luminis numit într-o parte *Speneers Flat* și, în cealaltă, *Pounding Flat*, — dar așa de puțin, încât mai curând rătăceau ca niște vedenii prin acest ținut, decât îl locuiau cu adevărat. Un străin ar fi crezut că *goldfield-ul* este cu totul părăsit, dacă n'ar fi zărit ici și colo câte o haină sau un *billy*⁴ și dacă n'ar fi auzit când și când o lovitură înăbușită de târnăcop, care să vestescă prezența unui miner în vreme scobitură de pământ.

Într-o după-amiază, pe aproape de Crăciun, se vedea, ridicat la gura unui puț de mină foarte adânc, un scripet cu găleata de piele atârnată de frânghie; chiar alături, un loc măturat cu grijă primise o grămadă de noroi aurifer și, puțin mai departe, așezat pe niște haine vechi în mijlocul *mullock-urilor*, la umbra unor copaci, un copil de zece-doisprezece ani scria pe o tăbliță.

Avea părul blond și ochi albaștri pe o figură atât de îmbătrânită fără vreme, încât părea că vrăsta nu va putea s'o mai schimbe. Drept orice îmbrăcăminte, o cămășuță de bumbac și pantalonii de pânză lustruiți prinși cu o singură bretea. Sărghița lui era atât de mare, încât degetele-i păreau înțepenite de tare ce strângeau tăblița, și părul sbrălit își amesteca șuvițele cu creionul neîndemănat. Scrisa literele cu greu, făcând într-una greșeli de ortografie, urmărindu-și scrisul cu o privire piezișă, întovărășindu-l, în părțile mai grele, cu o mișcare a limbii care spăla un loc mic pe fața lui murdară, în vreme ce degetele dela picioare, pline de lut, se agitău energetic.

Se opri o clipă, ca să-și ștergă gura cu mâneca. Micul *Isley* Mason, sau — cum i-se mai zicea — „tovarășul tălăii său”, era un adevărat copil al minei, al cărei pământ umed îl călcase cu picioarele lui goale încă de mic. Minerii îl iubeau. Lui Long Tom Hopkins îi plăcea să povestească cum *Isley* s'a întors într-o dimineață acasă, gol ca în ziua când a venit pe lume țipând cât îl ținea gura ca și-a pierdut cămașa. Apoi când cea mai mare parte din mineri plecară și mama lui *Isley* muri, îl vedea, cu mâinile și cu picioarele goale arse de soare, înarmat cu târnăcopul și cu o lopată de două ori mai mare decât el, ducându-se să scormonească și să sape printre *mullock-urile* bătrâne. Și Long Tom Hopkins îi vorbea ca unui vechiu prieten, pierzându-și vremea ca să caute cu el locurile unde se găsea aur.

Isley scria de câțiva timp; un glas înăbușit se auzi din pământ:

- *Isley!*
- Da, tată!
- Coborâ-mi găleata.
- Bine.

Isley își puse alături tăblița, se apropie de gura puțului și, domol, cobori găleata până la capătul frânghiei. Se auzi o clipă răzăluitul lopeții, apoi vocea strigă:

- Ridică, puțule!
- Nu încă, zise copilul aplecându-se deasupra întunecicului; încerc'o bine, pot s'o ridic.

Se urcă pe movița de lut făcută de el ca să ajungă la roata scripetului.

- Gata, *Isley*.

Copilul trase de frânghie încet, dar nu fără putere, și găleata ieși la iveală. Era însă așa de grea, încât el fu nevoit să se odihnească de mai multe ori dela puț până la grămada de noroi unde trebuia să răstoarne noua sarcină.

- *Isley!* strigă din nou tatăl.
- Da.
- Ți-ai isprăvit lecția?
- Aproape.

Atunci, data următoare să cobori tăblița cu găleata, ca să-ți dau câteva socoteți

- *All right!*

Băiatul se întoarse la scănel, își sprijini bine tăblița pe piept, se îndoi din spate și începu alt rând șovălnic... Tom Mason era socotit în ținut drept un om răbdător la muncă și tăcut. La șajzeci de ani avea încă barba neagră; dar chipul lui — de almințeri fără nimic deosebit — purta urmele adânci ale unor nenorociri vechi și a unui lung șir de desamăgiri. Trăia într-o biată colibă adăpostită sub un copac, în partea cea mai îndepărtată din *Pounding Flat*. Femeea lui murise de șase ani. Pe urmă, se descoperiseră noul terenuri aurifere, dar el nu s'a îndurat să părăsească *Valea*. Ingenunchiat în mină, la lumina unei făclii de sâu, scormonea fără întrerupere pământul, cu pantalonii înghețați și gret de umezeală și de argilă, — lucru cu care era obișnuit de multă vreme.

Astăzi, totuși, târnăcopul lui lovea mai rar pământul; gândul omului rătăcea departe de filon.

- Și veneau înmăgăniși din viața trecută; și amintirile

1) În Australia.
2) Pământ extras din mină.
3) Câmpii de aur.
4) Căntec.

Văcarul și femeia lui

(Hitopadeșă, II, 9.)

În orașul Dvaravati, locuia odată un văcar a cărui femeie era desfrănată. Ea trăia în același timp cu guvernatorul localității și cu fiul lui. De aceea se zice:

*Cum nu-i sătul focul de lemne,
Oceanele de valuri și moartea de cadavre,
Tot astfel nici femeia, nicăieri și niciodată.
Cât timp trăiește, nu e sătul de iubire.
Fă-i daruri, onorează-o, fii sincer, fă-i servicii,
Încearcă cu morală, cu pumni, n'o s'o schimbi.*

Odată, pe când femeia aceea se dragostea cu fiul guvernatorului, veni și guvernatorul însuși. Cum îl văzu venind, ea ascunse băiatul în camera de cereale, și continuă petrecerea cu tatăl lui. De odată însă văzu că vine soțul ei; atunci îi zise guvernatorului:

— La un băț în mână, prefa-te furios, și ieși repede: Zis și făcut. Văcarul intră în casă și o întrebă pe nevastă-sa:

— De ce a fost aici guvernatorul?

— Nu știu ce era înfuriat pe fiu-său, răspuse ea. El a fugit de acasă și a nimerit aici; eu l-am ascuns în magazia de grâne; tată-său l-a căutat dar nu l-a găsit. Ai văzut ce furios a plecat!

— Și zicând astfel, scoase băiatul din magazie și-l arătă. De aceea zice proverbul:

*Cât doi bărbați mănâncă o femeie,
Cât patru este de viclenă;
Voința ei face cât șase,
Iar pasturile — cât toată țara.*

Trad. de AL. GRAUR

— Da, tată
Copilul, ducându-se la scripet, cobori găleata. În momentul când trebuia s'o ridice, Tom încercă să-l ajute; dar *Isley*, mândru să-și arate puterea o ridică singur.

— Tu o să fii... he!... he!... tu o să fii un om tare, *Isley*, zise Tom apucând găleata.

— O, tata ar putea s'o încerce încă și mai mult. Uite ce bine merge; am uns roata.

Cu o simplă smuncitură, el făcu să se învârtască mâneca.

— Pentru ce îți zice *Isley*? întrebă Tom pe când se întorcea spre bancă. Asta e numele tău adevărat?

— Nu; mă cheamă *Henry*. Numai că, un miner a spus într-o zi că eu eram, pentru tata și pentru mama, ca o insulă în Ocean. Atunci mi-au zis *Isley*, și pe urmă *Isley*.

— Tu aveai... he!... he!... un frate, nu-i așa?

— Da; înainte de a mă naște, însă. A murit. Mama zicea că nu știu bine dacă a murit, dar tata zice că, pentru dânsul, e mort...

— Tatăl tău avea și un frate? Ai auzit vreodată vorbindu-se de el?

— Da, tata a vorbit despre el cu mama, odată. Mi se pare că a fost amestecat într-o ceartă în care a fost ucis un om.

— Tatăl tău... îl iubea?

— L-am auzit spunând că l-a iubit, dar că acum s'a isprăvit.

Câțva timp, Tom fumă în tăcere, părând că privește norii întunecați care defilau la *Apus*, ca o înmormântare. Atunci șopti ceva care părea a zice: „Toate trec, toate...”

— Ce? întrebă *Isley*.

— O!... he!... he!... nimic, răspuse Tom scuturându-se. Ce ai acolo în buzunarul tălăii tău, — un jurnal, *Isley*?

— Da, zise copilul scotând jurnalul.

Tom luă foaia și o privi cu atenție câteva clipe.

— E aici ceva despre noile câmpii aurifere, zise Tom, punându-și degetul pe reclama unui croitor... Mi-ar face plăcere să mi-l citești, *Isley*; eu nu pot urmări literele mici care se întrebănușă acum...

— Nu, nu-i asta, zise băiatul luând la rândul lui jurnalul; e ceva despre...

— *Isley*?

— Ține jurnalul, Tom. Tata are nevoie de mine.

Alergă spre puț, se aplecă să asculte, sprijinindu-se cu mâinile și cu fruntea de scripet... și fără veste scripetul alunecă, trupul mic se izbi de câteva ori de pereții puțului, apoi se prăbuși la picioarele lui Mason unde rămase fără mișcare...

— Mason.

— Ce?

— Trecură câteva clipe.

— Pune-l în găleată și leagă-l de frânghie cu cingătoarea ta.

— Trage, Tom.

Cu mâni tremurătoare, Tom abia putea să ție mâneca. Izbituși înfășăși să ridice găleata. Trupul apăsător, plin de pământ și de apă. Tom deslegă cu dragoste copilul și-l întinse pe iarba; apoi îl șterse de pe frunte puțin lut și sânge și-l stropi cu apă noroioasă. *Isley* suspină și deschise ochii.

— Te doare tare? întrebă Tom.

— Mi-e spinărea zdrobită.

— Nu-i chiar așa de grav, dragul meu.

— Unde-i tata?

— Se urcă.

1) Insulă.

Templul cu turnul de aur

A grăit slujitorul către Rege:

„Doamne, Narotan Sfântul n'a binevoit niciodată să intre în templul regesc.

Ci aduce laude lui Dumnezeu în dumbrava de lângă drum, iar închinătorii ocolesc templul.

Cete se adună în juru-i; ca pe nufărul alb albinele care nu bagă în seamă ulciorul de aur plin de miere.”

Cu inima grea s'a dus Regele până la pajistea unde stătea Narotan; și a întregat:

„Părinte de ce nu intri în templul meu cu turn de aur, ci predici afară, în pulbere, dragostea lui Dumnezeu?”

A răspuns Narotan:

„Pentru că Dumnezeu nu e în templul tău.”

Regele și-a încrețit fruntea. Și-a zis:

„Eu că am cheltuit douăzeci de milioane aur pentru clădirea acestei minuni ș-am închinat-o lui Dumnezeu cu slujbe și doaze de preț.

— Da, da, a răspuns sfântul. Era vremea când mi de supuși ai tăi, ale căror case arse, stăteau la ușa ta cerșind zadarnic ajutor.

Și-a vorbit atunci Dumnezeu: Sărmană ființă, care nu poate da adăpost fraților săi, iată vrea să-mi clădească mie locaș!

Și si-a ales loc cu cei fără de adăpost în dumbrava de lângă drum.

Iar desertăciunea ta de aur a rămas plină de fumul truției!”

A strigat Regele cu mânie: „Să pleci din pământurile mele!”

Iar sfântul a răspuns cu liniște: „Da, alungă-mă, precum ai alungat și pe Dumnezeu meu!”

RABINDRANATH TAGORE

O clipă de tăcere, și apoi:

— Tată, tată, repede, tată!

Mason se arătă înfășăși la suprafața și veni să îngemănă lăngă copil.

— Mă duc să caut rachiu, zise Tom.

— Nu mai e nevoie, Tom, s'a isprăvit cu mine!

— Nu te simți mai bine, puțule?

— Nu, o să mor.

— Nu vorbi așa, gemu Tom.

O tăcere scurtă, apoi copilul se svârcoli de durere; dar asta nu ținu mult și el se liniști iarăși. Zise, blând:

— Adio, Tom.

Tom încercă să vorbească.

— *Isley!* rosti el înfășășit.

Apoi copilul se întoarse și întinse mâinile către acela care-l privea în tăcere de cealaltă parte, cu fața împietrită.

— Tată, tată, mă străng.

Un gemăt ieși din pieptul lui Mason, apoi totul se liniști.

Tom își scosese pălăria și se ștergea pe frunte. Chipul lui, așa desfigurat cum era, sămăna bine cu chipul omului pe care-l avea în față.

O clipă se priviră pe deasupra trupușorului și Tom rosti:

— N'a știut niciodată!

— Nu-i nimic, răspuse Mason deodată; și, luând în brațe copilul mort, se îndreptă spre colibă.

Dimineața următoare, o ceată de oameni tristi se adunase la ușa lui Mason. Din zorii zilei, femeia lui Martin era acolo, curățind, făcând tot ce era de făcut. Alți sfâșiate singura cămașa albă a bărbatului ei și făcuse din ea un giulgiu. Altele scaldaseră mortul, care se arăta acum curat și frumos în coliba săracă.

Unul după altul minerii se iviră, scotându-și pălăriile și aplecându-se ca să intre pe ușa scundă. Mason stătea la picioarele patului, tăcut, cu capul între mâni, privind pe oamenii aceștia cu un aer ciudat.

Tom scotocise zadarnic toată *Valea* ca să găsească vre-o câteva scânduri, să facă un sicriu.

— Era cel din urmă lucru pe care-l puteam face pentru el.

Ca să se isprăvească odată, femeia lui Martin îl duse în bucătărie și arătându-i masa mare, albă, care era mobilă ei cea mai de preț, zise:

— Haide, sicriu.

Luă câteva mărțișuri care erau acolo. Tom răsturnă masa și începu s'o desprindă din încheeturi.

Când sicriul fu gata, o femeie băgă de samă că era prea săracă; își sfâșie o rochie neagră și dădu stofta ca să imbrace sicriul...

În tot ținutul nu era alt vehicul decât o căruță veche pe două roate. Pe la două ceasuri, Pat Martin inhămă la ea calul lui cel bătrân, Dublin, slujindu-se pentru asta de câteva resturi de hamuri și de multe frânghii vechi. Apoi îndreptă acest biet echipaj spre coliba lui Mason.

Sicriu, mic fu eșos din casă, și două butoaie de rachiu fură legate alături, în căruță, ca să servească drept scaune femeii lui Martin și femeii lui Grimshaw, care se așezară, plângând încet.

Pat Martin își aprinse luleaua și se urcă în față. Mason închise în urma lui ușa colibei. Câteva bice peste trupul slăbănog treziră pe Dublin din visare, și calul, clătănindu-se în sforțarea lui întâi la dreapta, apoi la stânga, porni înfășășit. Peste puțin, micul convoi de înmormântare pieri pe drumul ținutului...

Șase luni în urmă, Tom Hopkins făcu o scurtă călătorie; se întoarse întovărășit de un tânăr voinic și bărbos. Soșiră pe înoparte în fața colibei lui Mason. O lumină ardea înăuntru, dar, când bătură la ușă, nu răspunde nimeni.

— Intră, nu te teme, zise Tom însoțitorului său.

Strănutul împinse ușa care trozni și rămase cu capul gol în prag. Un ibric fierbea, uitaț pe foc. Mason stătea la masă, cu fruntea culcată pe braț.

— Tată...

Nici un răspuns; dar o pălpăire a focului făcu pe străin să creadă că Mason a ridicat din umeri. Rămase o clipă nelhotărât; apoi, făcând un pas spre masă, puse ușor mâna lui pe brațul bătrânului și zise:

— Tată, nu vrei tu un alt tovarăș?

Dar cel adormit nu mai avea nevoie de nimic, — cel puțin pe lumea aceasta...

Trad. de G. TOPIRCEANU